

Ilm mängib ajaloos tähtsat rolli

Ilma meenutatakse õige sageli just seoses suurte sündmustega: “Kus alles uputas laulupeo ajal!” Või: “Me pulmade ajal oli ilm jube lämmi, mäletad?”

Ain Kallis

Näiteks kirjutab üks USA kuulsamaid presidentide Thomas Jefferson oma päevikusse 4. juulil 1776, just Iseseisvusdeklaratsioonile allakirjutamise eel: “Päike paistis, tuul oli kagust, temperatuur tõusis 72,5 °F, kui Kongress kogunes...”

Jeffersoni märkmetest saab teada sedagi, milline oli ilm Bastille'i vallutamise päeval, kui ta samal ajal Pariisis saadikuks oli: “Kell 2 oli sooja 72 °F, vihm lõppes.”

Soojad tähtsündmused

Paljude ajaloosündmuste kulgemisel võib ilm mängida otsustavat rolli, eriti sõjas. Ka meie Vabadussõja tähtsate lahingute ajal valitsenud ilmastik on ajaloolastele huvi pakkunud.

1919. aasta alguses töötas Eestis vaid kaks meteojaama – Tallinnas ja Tartus. Sestap ei tea me paraku seda, milline oli ilm näiteks Utria dessandi ajal, küll aga teame seda, et Paju lahingu päeval oli Tartus kümnekond külmakraadi ja Võnnu lahingu paiku püsisid ilmad Lõuna-Eestis soojad.

Sõja-aasta 1919 oligi üldiselt jahe, soojemad kuud olid vaid juuli ja september.

Uuema aja sündmuste aegne ilm on palju paremini dokumenteeritav. Laulva revolutsiooni ühel tipphetkel, 11. septembril 1988 toimunud “Eestimaa laulul” valitses lauluväljakul sügiskuu keskpaiga kohta igati meeldiv ilm, õhusooja mõõdeti Tallinn-Harku ilmajaamas 16–17 kraadi, paistis päike.

Balti keti sepistamise päev, 23. august 1989, oli pärastlõunal mitmel pool vihmane (Tartus sadas 2 ja Valgas 4,5 mm), edasi taevas selgines. Osavõtnud meenutavad vaid tugevat tuult.

Tõravere ilmajaama andmeil oli kell kolm pärastlõunal õhutemperatuur +21 °C (Tallinnas 18°), kella üheksaks õhtul langes see 14 kraadile, tuule kiiruseks mõõdeti 5 m/s. Hea, et ei olnud äikeseohtu – kui välk oleks tabanud sellist inimketti, võinuksid tagajärjed olla üli-traagilised.

Taasiseseisvumispäeva atmosfäär oli elektrit täis, seda küll mitte meteoroloogilises mõttes. Keskpäeval mõõdeti Harkus õhutemperatuuriks 15,6° ning seejärel püsis soojus 18 kraadi juures mitu tundi. Kõige palavamatel tundidel Toompea lossis, kui otsustati Eesti saatuse üle, oli välisõhk jahenenud 15–16 kraadini.

Vihm jahutab kirgi

Astroloogid kurdavad, et poliitikud ei arvesta taevaste märkidega. Näiteks hoiatas Edda Paukson 2007. aasta 7. märtsil täiskuu mõju eest: "Öösel oli kuuvarjutus ehk seega täiskuu ning see toob alatihti kaasa ... pahandusi ning segadusi." Täiskuu mõjul olevat lammutatud ka Sakala keskus.

Seekord võeti ilmselt õppust – valitsus otsustas pronkssõduri teisaldada noore kuu ajal, neljapäeval, 26. aprillil, et mitte oodata täiskuud mai algupäevil. Õhtu oli päris soe, kella kuue aegu mõõdeti Harkus 17,3°, kolm tundi hiljem aga 14,3°. Taevas oli kaetud pilvedega, aga vihma ei sadanud.

Pea samasugusena püsis ilm ka järgmisel märulipäeval. Sellal, kui pealinnas märatseti, sähvisid Eesti kaugemates piirkondades välgud ja ladistas sadada. Valel ajal ja vales kohas. Nädalapäev oli õige, aktsiooniks aga oleks palju paremini sobinud 12. aprill, kaduneljapäev.

Nii et rohkem kui planeetide seisuga tuleks säärase ürituste organisaatoritel arvestada hoopis ilmaprognoosiga.

Tugev vihm mõjub inimmassile kui veekahur, seda teavad kõik politseinikud. Meenutuseks: 1967. aasta juulis USAd vapustanud rahutuste katalüsaatoriks on arvatud lämmatavat palavust. Kõrge niiskusprotsent ärritas, pani naha leemendama, valitses tuulevaikus.

Mõlluks läks siis, kui üks politseinik tulistas kakluses noa haaranud puertoriikolast. Löömingud, põletamised ja kõik sellega kaasnev levis üle kogu maa. Kired aga lahtusid kohe, kui rahutuste kolmandal päeval hakkas lõpuks sadama paduvihma.